

Hva betyr HELLERISTNINGENE?

Helleristninger kan hjelpe oss til å forstå hvordan menneskene tenkte for flere tusen år siden.

TEKST: MARIANNE NORDAHL/FORSKNING.NO

Både i Sverige og Norge har vi funnet helleristninger av fotspor. De er akkurat store nok til at et menneske kan stå i dem. Og faktisk kan noen ha gjort nettopp det – for 2500 år siden!

Innrisset i berget

Kanskje var det en vårdag. Se for deg at det sto en ung gutt eller jente der på steinflaten. Et annet menneske, kanskje en i familien hennes, risset inn sporet av fotsålene hennes i berget. Kanskje ble fotavtrykket hugd ned i steinen for å markere at jenta

gikk fra å være barn til å bli voksen. Sånn kan det ha vært, men forskerne vet ikke sikkert.

Her er mitt område!

Noen forskere mener at helleristninger kunne være et slags skilt med beskjed til andre i området. For eksempel var det viktig for folk å vise grensene rundt området de eide og hadde dyrene sine på. De kan ha vist dette ved å lage helleristninger der. Mange helleristninger finner vi nemlig i det som var viktige beiteområder for dyr.

11 000 år gamle

De eldste helleristningene i Norge er 11 000 år gamle. Det forteller Jan

Magne Gjerde. Det er mange bilder av dyr i de eldste helleristningene. Jan Magne jobber på Universitetet i Tromsø og forsker mest på helleristninger nord i Norge og i Russland.

Han undersøker helleristninger som er lagd av folk som levde for mellom 4000 og 7000 år siden – i steinalderen. Store dyr var viktige for folk i steinalderen. Derfor lagde de flest helleristninger av elg, hjort og rein. Noen ganger lagde de helleristninger av jakten på disse dyra, forteller Jan Magne Gjerde. Men hvorfor? For å skjønne litt mer må vi tenke oss hvordan det var å leve i steinalderen.

Her ser du fot-helleristninger fra et sted i Sverige. Kanskje fotsporene tilhørte en ung jente eller gutt som levde for flere tusen år siden? Det er to par føtter på bildet, og de er malt røde i moderne tid.
FOTO: WIKIMEDIA

Denne helleristningen i Alta er mellom 6000 og 7000 år gammel og viser et menneske som jaktet på reinsdyr med pil og bue.

Som en skolebok!

Hvis du skulle skaffe mat for 7000 år siden, måtte du jakte eller fiske. Dette var så viktig at det måtte tegnes. Jan Magne tror at helleristninger som viser jakt, var litt som skolebøker. Bildene kunne lære barn og ungdom hvordan jakten foregikk.

– De måtte forberede seg, sier Jan Magne. For det var ikke bare viktig å skaffe mat. Det kunne også være veldig farlig.

– I Russland fins det helleristninger av hvalfangst. Tenk hvor farlig det er å fange en hval med harpun fra en skinnbåt! Du måtte være flink, og det var de flinkeste som fikk være med på hvaljakt!

Ikke bare til jakt-trening

Men steinalderfolk hadde faktisk tid til mer enn bare å kjempe for å overleve. Noen lagde helleristninger som skulle være meldinger til ånder de trodde fantes i naturen. Andre helleristninger kan nesten kalles skrytebilder – tegninger av store dyr som elg, rein, bjørn og hjort, forteller forskeren.

Kanskje denne helleristningen av et bjørnehi med bjørnespor rundt ble lagd som et tegn på at det var blitt vår, lurte Jan Magne Gjerde på. Bjørner kommer ut av hiet sitt om våren, og det er kanskje det denne helleristningen viser.

Truger er ingen ny oppfinnelse! Denne helleristningen kan være så mye som 7000 år gammel. Antakelig var truger viktig for å komme seg rundt og på jakt. Helleristningen er fra Alta.